

Andrzej Śliwczyński

Recenzja

rozprawy na stopień doktora w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu w dyscyplinie nauki o zdrowiu Pani mgr. Marty Świerczyńskiej pod tytułem: „Ocena zachowań zdrowotnych dzieci w wieku 9-14 lat i ich rodziców, w wybranych szkołach powiatów obciążonych negatywnymi uwarunkowaniami zdrowotnymi w Polsce” praca doktorska przedkładana w formie monografii.

Rozprawa przedkładana Radzie Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Medycznego w Łodzi napisana pod opieką naukową Promotora Dr hab. n. o zdr. Jana Krakowiaka prof. Uczelni oraz Promotora Pomocniczego: Dr hab n. o zdr. Anny Gawron-Skarbek prof. Uczelni.

Wstęp

Doktorantka podjęła się bardzo trudnego i ważnego z punktu widzenia zdrowia populacji zadania oceny populacji dziecięcej (oraz rodziców) obciążonych negatywnymi uwarunkowaniami zdrowotnymi. Należy podkreślić, że ocena zachowań dzieci rzutuje na późniejsze zachowania tychże osób, jako osób dorosłych. Zwyczaje i nawyki zaimplementowane do zachowania w wieku dziecięcym mają działanie prozdrowotne lub negatywne na zdrowie osób dorosłych, działania profilaktyczne w tej grupie są jednym z najważniejszych celów zdrowia publicznego. Podejście holistyczne do wychowania młodego człowieka zgodne z koncepcją pól zdrowia, a nie ograniczające się do działań naprawczych, zwracające uwagę na genetyczne oraz społecznie uwarunkowania jest niezbędne do przekazywania wiedzy o zdrowiu od najmłodszych lat. Z całości czynników środowiskowych wpływających na młodego człowieka Autorka słusznie wybrała czynniki żywieniowe do dalszych prac badawczych uznając, że prawidłowość żywienia w wieku dziecięcym jest początkowym, bardzo ważnym determinantem zarówno zdrowia, jak późniejszych obciążeń zdrowotnych.

Problematyka poruszona przez Doktorantkę jest bardzo ważna dla obszaru zainteresowań zdrowia publicznego, a dysertacja jest pracą oryginalną nie znajdującą odpowiedników.

Ocena:

- poprawności układu pracy i struktury podziału treści;
- poprawności formalno–językowej, stylistycznej i interpunkcyjnej.

Przedłożona do recenzji rozprawa na stopień doktora nauk o zdrowiu jest monografią, zawiera 294 strony tekstu (drukowanego jednostronnie), który jest podzielony na rozdziały (15 rozdziałów, w tym przegląd piśmiennictwa) oraz podrozdziały. Rozdział 1-2 są rozdziałami teoretycznym omawiającym uwarunkowania zachowań zdrowotnych oraz zdrowia. Rozdział 3 prezentuje założenia i cele pracy, rozdział 4 hipotezy badawcze, a rozdział 5 opis metodyki badań. kolejny rozdział 6 omawia otrzymane wyniki badań grupy respondentów (dzieci i rodziców) oraz metody badań, w rozdziale 7 to dyskusja a rozdział 8 wnioski. Ponadto w pracy znajdują się:

- Bibliografia;
- Spisy tabel i rysunków;
- Kwestionariusz ankiety dla ucznia;
- Kwestionariusz ankiety dla rodzica;

Praca odpowiada wymogom stawianym pracy naukowej.

Wybór obszaru, przedmiotu badań i tematu rozprawy doktorskiej

Autorka słusznie zauważyła lukę w dostępnej wiedzy w zakresie identyfikacji determinant w zakresie strategii żywieniowych przyjętych w rodzinie. Tematem rozprawy jest:” Ocena zachowań zdrowotnych dzieci...”, ale Doktorantka potraktowała problem bardzo kompleksowo przeprowadzając ankiety kwestionariuszowe zarówno w populacji dziecięcej, jak również wśród rodziców/opiekunów.

Cele badawcze, założone hipotezy i przyjęta metoda badań

Doktorantka sformułowała cel główny rozprawy: „Poznanie wybranych determinantów zachowań zdrowotnych dzieci i ich rodziców...”, do tak sformułowanego celu głównego zostały sformułowane i zadane pytania badawcze:

1. Jakie czynniki środowiskowe wpływają na poziom BMI dzieci?
2. Jakie czynniki wpływają na podwyższone ciśnienie tętnicze krwi?
3. Czy dzieci spędzają zbyt dużo czasu przed urządzeniami ekranowymi?

4. Czy dzieci jedzą właściwą ilość posiłków?
5. Czy dzieci spędzają czas wolny na dworze?
6. Czy dzieci i ich rodzice mają wystarczającą wiedzę na temat prozdrowotnych czynników wpływających na stan ich zdrowia?

Przeprowadzona przez Doktorantkę analiza piśmiennictwa oraz stanu dotychczasowych badań z analizowanej tematyki pozwoliła postawienie następujących hipotez:

- Rodzice nie są do końca świadomi sposobu odżywiania swoich dzieci (np. słodzenie, jądanie 2 śniadania, podjadanie).
- Znaczna część zachowań żywieniowych uczniów nie ma charakteru prozdrowotnego.
- Znaczna część zachowań uczniów dotycząca pracy z urządzeniami ekranowymi nie ma charakteru prozdrowotnego.
- Znaczna część uczniów ma wagę niezgodną z normą dla swojego wieku.
- Dzieci często nieprawidłowo oceniają swoją wagę.
- Rodzice często nieprawidłowo oceniają wagę swoich dzieci.
- Wysoki poziom sprawności przeważa u dzieci z prawidłową wagą.
- Znaczna część dzieci charakteryzuje się ciśnieniem tętniczym krwi ponad ustalone normy.
- Dzieci otyłe i z nadwagą znacznie częściej mają wyższe parametry ciśnienia tętniczego krwi.
- Wiedza dotycząca zachowań prozdrowotnych u dzieci jak i ich rodziców nie jest wystarczająca.

Aby właściwie ocenić założone hipotezy zostały wykonane następujące prace:

- Analizę wybranych wskaźników antropometrycznych (zarówno subiektywną, jak i obiektywną).
- Analizę czynników środowiskowych życia dzieci (czynniki rodzinne i socjoekonomiczne).

- Analizę wybranych zachowań żywieniowych, takich jak liczba i rodzaj spożywanych posiłków, opuszczanie posiłków, częstość spożywania wybranych produktów oraz grup produktów żywnościowych oraz napojów, źródło spożywanych posiłków, dosładzanie, występowanie zjawiska pojadania między posiłkami, stosowanie diet odchudzających.
- Określenie poziomu wiedzy dzieci i ich rodziców na temat zasad prawidłowego odżywiania.
- Analizę spędzania przez dziecko czasu przed urządzeniami ekranowymi.
- Analizę spędzania przez dziecko czasu na dworze.
- Analizę zwolnień dziecka z zajęć wychowania fizycznego.
- Ocenę sprawności dzieci (zarówno w ocenie subiektywnej dzieci i ich rodziców, jaki i obiektywnym testem).
- Ocenę zależności między wybranymi czynnikami socjoekonomicznymi, a poziomem sprawności fizycznej dzieci.
- Ocenę zależności między sposobem odżywiania, a wybranymi czynnikami antropometrycznymi.
- Ocenę zależności między sposobem odżywiania, a poziomem wiedzy dzieci i ich rodziców na ten temat.
- Ocenę zależności między sposobem odżywiania, a poziomem sprawności fizycznej.
- Ocenę zależności między czasem spędzonym przed urządzeniami ekranowymi, a poziomem sprawności fizycznej.
- Ocenę zależności między wybranymi prozdrowotnymi zachowaniami rodziców i ich dzieci.

Metodyka badań

Doktorantka prawidłowo wybrała obszar badawczy przeprowadzając analizę w oparciu o uzyskane w szkołach podstawowych odpowiedzi na pytania ankietowe, stosując dobór celowy i nieprobabilistyczny. W badaniu wzięły udział dzieci i ich rodzice/opiekunowie 3 szkół podstawowych:

1. Szkoła Podstawowa nr 1 im. Tadeusza Kościuszki w Koluszkach,
2. Szkoła Podstawowa nr 2 im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego w Brzezinach,

3. Szkoła Podstawowa w Dąbrówce Dużej.

W badaniu pilotażowym wzięło udział 168 par „uczeń-rodzic/opiekun”, co oznacza 336 ankiet i taką bazę zebranych informacji. Na przeprowadzenie badania uzyskano zgodę Komisji Bioetycznej. W badaniu głównym wzięło udział 823 pary uczeń-rodzic/opiekun, ale część rodziców nie zgodziła się na udział w badaniu, niektórzy nie wypełnili kwestionariusza mimo udzielonej zgody. Wynikowy materiał poddany analizie statystycznej dotyczył 255 zestawów kompletnych kwestionariuszy par uczeń-rodzic/opiekun (co oznacza 510 ankiet).

W mojej opinii odpowiedzi na główne oraz szczegółowe pytania badawcze zostały udzielone. Doktorantka udowodniła umiejętność posługiwania się szerokim spektrum metod i narzędzi badawczych, a założony cel naukowy został całkowicie zrealizowany.

Analiza statystyczna

Wyniki uzyskane z wykorzystaniem kwestionariuszy zostały zaprezentowane w tabelach oraz rysunkach. Baza danych została również wykorzystana do analizy statystycznej, którą Autorka wykonała z wykorzystaniem statystyk opisowych oraz testów statystycznych.

W pracy wykorzystano testy:

- Test chi-kwadrat;
- Dokładny test Fishera;
- Dokładny test Fishera-Freemana-Haltona (dla większych tabel krzyżowych);
- Wielkość efektu oceniano stosując współczynnik V-Cramera (V).

Charakterystyka zawartej treści, układu i zakresu rozprawy

Układ rozprawy doktorskiej zaproponowany przez Autorkę jest prawidłowy. Wprowadzenie jest obszerne i wystarczające, zawiera elementy niezbędne w pracy doktorskiej. Wyróżnione zostały elementy, które powinny wstępować w pracy naukowej tj.: określenie podmiotu i przedmiotu pracy, zakres czasowy, wykorzystane metody badawcze, literatura oraz źródła. Praca zawiera 49 tabel, 22 rysunki.

Bibliografia

Bogata bibliografię stanowi 256 pozycji literatury dobranej odpowiednio do tematyki pracy.

Ocena formalno-techniczna

Tekst i rysunki w pracy są właściwie sformatowane. Autorka zadbała o to, aby tabele i rysunki nie były przenoszone pomiędzy stronami, co ułatwia śledzenia i eliminuje pomyłki. Język pracy jest poprawny i czytelny.

Pozostałe uwagi

Całość pracy doktorskiej mgr. Marty Świerczyńskiej oceniam bardzo wysoko, doceniając również obszerność i bardzo wysoki nakład pracy niezbędny do jej sporządzenia.

Doktorantka przedstawiła ciekawe wyniki badań w oparciu o dobrze dobrane badania z wykorzystaniem kwestionariusza ankietowego – dla dziecka i drugi dla rodzica. Autorka pracy dowiodła tym samym, że potrafi przeprowadzić wzorowo eksperyment naukowy a następnie opracować uzyskane wyniki badań i w sposób przejrzysty przedstawić je czytelnikowi.

Praca nie posiada istotnych mankamentów w żadnej warstwie: merytorycznej czy formalnej. Jedyne pytanie jakie się nasuwa dotyczy bardzo rozdrobnionego obszaru celów pracy i hipotez oraz wniosków. Moim zdaniem podejście bardziej syntetyczne byłoby bardziej przejrzyste dla całości dysertacji.

Z obowiązku recenzenta rozprawy doktorskiej muszę, jednakże zwrócić uwagę, że występują sporadyczne „wdowy i sieroty”.

Podsumowanie

Należy zdecydowanie podkreślić, że cel główny oraz przyjęte do analizy cele szczegółowe zostały osiągnięte. Z przeprowadzonych badań Doktorantka otrzymała wyniki, które w sposób wszechstronny i szczegółowy przeanalizowała. W zaprezentowanej dyskusji są one odpowiednio komentowane i poparte literaturą przedmiotu.

Konkluzja

W podsumowaniu stwierdzam, że przedłożona mi do recenzji rozprawa doktorska na stopień doktora w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu w dyscyplinie nauki o zdrowiu Pani mgr. Marty Świerczyńskiej „**Ocena zachowań zdrowotnych dzieci w wieku 9-14 lat i ich rodziców w wybranych szkołach powiatów obciążonych negatywnymi uwarunkowaniami zdrowotnymi w Polsce**” jest oryginalnym dorobkiem naukowym Doktorantki i spełnia wymogi pracy promocyjnej na stopień doktora nauk o zdrowiu oraz spełnia warunki określone w art. 13 „Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65 poz. 595 z późn. zm.)”.

W związku z powyższym wnoszę do Wysokiej Rady Dyscypliny Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Medycznego w Łodzi o dopuszczenie Pani mgr. Marty Świerczyńskiej do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Warszawa 08. 11. 2024

Andrzej
Marek
Śliwczyński

Digitally signed by
Andrzej Marek
Śliwczyński
Date: 2024.11.08
12:53:08 +01'00'

Prof. dr hab. n med. i n. o zdr.

Andrzej Śliwczyński